

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

**NASIONALE
SENIOR SERTIFIKAAT**

GRAAD 12

GESKIEDENIS V1

NOVEMBER 2021

ADDENDUM

Hierdie addendum bestaan uit 14 bladsye.

VRAAG 1: HOE HET DIE MARSHALL-PLAN VANAF 1947 KOUE OORLOG-SPANNING TUSSEN DIE VERENIGDE STATE VAN AMERIKA (VSA) EN DIE SOWJETUNIE (USSR) VERDIEP?**BRON 1A**

Die bron hieronder beklemtoon die verwoesting en vernietiging wat die Tweede Wêreldoorlog op die Europese ekonomie gehad het en die behoefte om dit te herbou.

Na-oorlogse Europa was in 'n haglike toestand. Miljoene burgers het gesterf of is ernstig in die Tweede Wêreldoorlog beseer.

Baie stede, onder meer sommige van die voorste industriële en kulturele sentrums van Groot Brittanje, Frankryk, Duitsland, Italië en België, is verwoes. Verslae wat aan Marshall (Minister van Buitelandse Sake) verskaf is, het daarop gedui dat sommige streke van die kontinent op die rand van hongersnood was omdat landbou- en ander voedselproduksie deur die gevegte ontwig is.

Boonop het die streek se vervoerinfrastruktuur – spoorweë, paaie, brûe en hawens – aansienlike skade gedurende lugaanvalle opgedoen en die skeepsmagte van baie lande is gesink. Eintlik kan daar maklik aangevoer word dat die Verenigde State van Amerika die enigste wêreldmag was wat nie struktureel deur die konflik geaffekteer is nie.

Die heropbou wat deur die Marshall-plan gekoördineer is, is in die laaste helfte van 1947, ná 'n vergadering van die deelnemende Europese state geformuleer. Dit is belangrik om daarop te let dat uitnodigings ook aan die Sowjetunie en hulle satellietstate gerig is. Hulle het egter geweier om by die poging aan te sluit ...

[Uit <https://www.history.com/topics/world-war-ii/marshall-plan-1>.
Toegang op 29 Augustus 2021 verkry.]

BRON 1B

Die bron hieronder is deel van 'n toespraak wat op 5 Junie 1947 deur George Marshall, die Minister van Buitelandse Sake van die Verenigde State van Amerika (VSA), by Harvard Universiteit gelewer is. Dit fokus op die VSA se voorneme om finansiële hulp aan Europese lande te verskaf.

Dit is logies dat Amerika alles in hulle vermoë moet doen om bystand te verleen met die terugkeer van normale ekonomiese welstand in die wêreld, waarsonder daar geen politieke stabiliteit en geen gewaarborgde vrede kan wees nie. Ons beleid is nie teen enige land of leerstelling gerig nie, maar teen hongers, armoede, desperaatheid en chaos. Die doel moet die herlewing van 'n werkende ekonomie in die wêreld wees om die opkoms van politieke en maatskaplike omstandighede toe te laat waarbinne vrye instellings kan bestaan. Ek is daarvan oortuig dat sulke bystand nie op 'n stuksgewyse basis moet plaasvind soos wat verskillende krisisse ontwikkel nie.

Enige bystand wat hierdie regering in die toekoms kan gee, moet eerder 'n kuur as 'n blote gerusstelling wees. Ek is seker dat enige regering wat gewillig is om bystand met die herstel taak te verleen, die volle samewerking van die Amerikaanse regering sal kry. Enige regering wat probeer om die herstel van ander lande te keer, kan nie hulp van ons verwag nie. Verder sal regerings, politieke partye of groepe wat menslike ellende vererger (uitbrei) sodat hulle polities of andersins daarby sal baat, teenstand van Amerika ondervind.

Dit is alreeds duidelik dat, voordat die Amerikaanse regering enigsins kan voortgaan met hulle pogings om die situasie te verbeter en om te help om die Europese wêreld op hulle pad na herstel te kry, daar eers 'n mate van ooreenstemming tussen Europese lande moet wees oor die vereistes van die situasie asook die rol wat daardie lande self sal speel om watter maatreëls ook al deur hierdie regering getref word, behoorlik te laat werk.

[Uit *Book of Great Speeches* deur A Burnet]

BRON 1C

Die bron hieronder fokus op die redes wat die Sowjetunie se Minister van Buitelandse Sake, VM Molotov, tydens 'n vergadering wat op 2 Julie 1947 in Parys gehou is, vir die verwerping van die Marshall-plan aangevoer het.

Die Sowjet- Minister van Buitelandse Sake, VM Molotov, loop uit 'n vergadering met verteenwoordigers van die Britse en Franse regerings, wat 'n teken van die Sowjetunie se verwerping van die Marshall-plan is. Molotov se optrede het aangedui dat Koue Oorlog-wrywing (konflik) tussen Amerika en Rusland besig was om te verdiep.

Die Sowjet-reaksie op Marshall se toespraak was 'n doodse (vyandige) stilte. Minister van Buitelandse Sake, Molotov, het egter toegestem tot 'n vergadering op 27 Junie 1947 met sy Britse en Franse eweknieë om die Europese reaksie op die Amerikaanse aanbod te bespreek.

Molotov het onmiddellik die Sowjet-besware teen die Marshall-plan duidelik gemaak. Eerstens sou dit ekonomiese bystand aan Duitsland insluit, en die Russe kon nie sulke bystand aan die vyand verdra wat die Sowjetunie so onlangs verwoes het nie. Tweedens het Molotov onversetlik (hardkoppig) daarop aangedring dat die Sowjetunie volkome beheer en vryheid van optrede kry oor enige Marshall-plan-fondse wat Duitsland sou ontvang. Laastens wou die Minister van Buitelandse Sake presies weet hoeveel geld Amerika aan elke nasie sou gee. Toe dit duidelik geword het dat die Franse en Britse verteenwoordigers nie sy besware gedeel het nie, het Molotov uit die vergadering op 2 Julie 1947 gestorm.

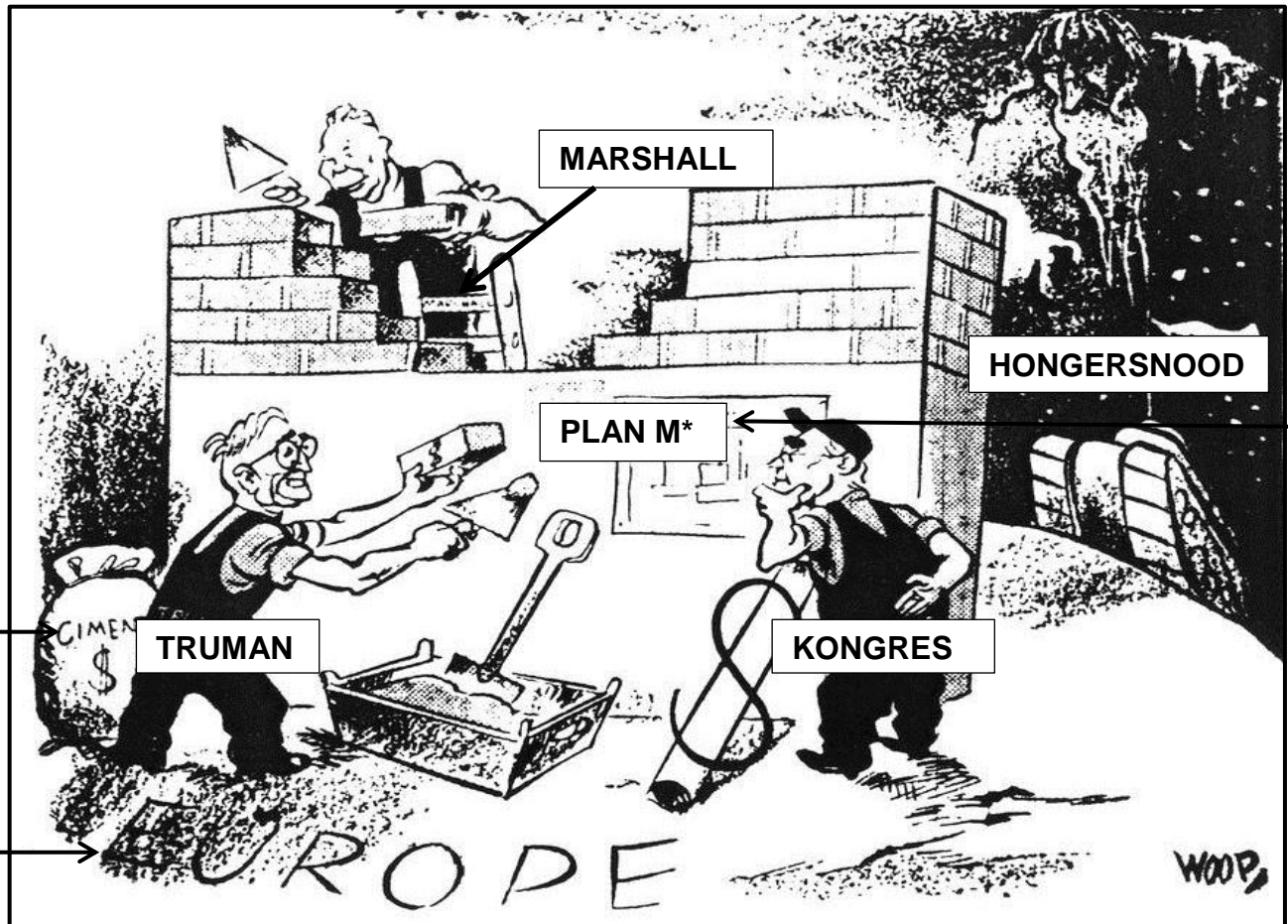
Vanuit die Sowjette se oogpunt het hulle weiering om aan die Marshall-plan deel te neem, hulle begeerte om van Amerikaanse ekonomiese imperialisme en oorheersing vry te bly, aangedui.

Die Sowjetunie het in die daaropvolgende weke hulle Oos-Europese bondgenote onder druk geplaas (geforceer) om alle Marshall-plan-bystand te verwerp. Daardie druk was suksesvol en geeneen van die Sowjet-satelliete (kolonies) het aan die Marshall-plan deelgeneem nie. Die Sowjet-pers het beweer dat die Amerikaanse program 'n 'plan vir inmenging in die binnelandse sake van ander lande' was. Die Amerikaners het die Sowjet-optrede geïgnoreer en, in 1948, het hulle die Marshall-plan amptelik bekendgestel en begin om fondse aan ander Europese nasies te voorsien.

[Uit <https://www.history.com/this-day-in-history/soviet-union-rejects-marshall-plan-assistance>.
Toegang op 2 Junie 2021 verkry.]

BRON 1D

Die spotprent hieronder is op 4 Oktober 1947 deur 'n Duitser, William Woop, ook as Woop bekend, geteken. Dit beeld die pogings uit wat President Truman van die Verenigde State van Amerika en die Kongres vanaf 1947 aangewend het om die Marshall-plan in Europa te implementeer.

Uit https://www.cvce.eu/en/obj/cartoon_by_woop_on_implementation_of_the_marshall_plan_4_october_1947-en-cd3b0171-d6f3-4600-9f8b-f455a1575e14.html. Toegang op 2 Junie 2021 verkry.]

EUROPA

CIMENT/'SEMENT'

PLAN M* = MARSHALL-PLAN

VRAAG 2: WAAROM HET BUITELANDSE MAGTE TUSSEN 1974 EN 1976 BY DIE ANGOLESE BURGEROORLOG BETROKKE GERAAK?**BRON 2A**

Die bron hieronder beskryf kortliks die impak van die ontwikkelinge in Portugal wat tot die onafhanklikheid van Angola in 1975 gelei het en die daaropvolgende magstryd tussen die drie Angolese vryheidsbewegings (MPLA, FNLA en UNITA).

Junior offisiere van die Movement of the Armed Forces (MFA) het in April 1974 die Salazar-Caetano-regime in Portugal omvergewerp en die proses van dekolonisasie begin.

In 1974 het 'n vlaag (opwelling) diplomatieke en politieke aktiwiteite egter tuis (Angola) en in die buiteland teen onderhandelde onafhanklikheid gemitigeer (aangehelp). Namate die begeerte na imperiale beheer oor Angola in 1975 afgeneem het, het gevegte in baie Angolese provinsies asook in die hoofstad, Luanda, uitgebreek waar die magte van die Popular Movement for the Liberation of Angola (MPLA), die National Front for the Liberation of Angola (FNLA) en die National Union for the Total Independence of Angola (UNITA) daarop ingestel was om vrede met gesamentlike patrollies te handhaaf. Die koloniale mag en die drie bewegings het in Januarie 1975, onder hewige internasionale druk, 'n ooreenkoms in Alvor, Portugal, onderteken wat voorsiening gemaak het vir 'n oorgangsregering, 'n grondwet, verkiesings en onafhanklikheid.

Hierdie Alvor Ooreenkoms het egter vinnig in duie gestort en die oorgangsregering het skaars gefunksioneer. In daaropvolgende konfrontasies het die FNLA militêre ondersteuning by Zaïre gekry met die steun van China en Amerika, terwyl die MPLA onder Agostinho Neto veld gewen het, veral in Luanda, met die steun van die Sowjetunie en Kubaanse troepe. Angola het op 11 November 1975 onafhanklik geword. Die FNLA en UNITA is uit die stad en die regering weggelaat en 'n sosialistiese eenparty-regime is gevorm wat uiteindelik internasionale erkenning verkry het, alhoewel nie van Amerika af nie.

[Uit https://rc-services-assets.s3.eu-west-1.amazonaws.com/s3fs-public/From_military_peace_to_social_justice_The_Angolan_peace_process_Accord_Issue_15.pdf.

Toegang op 6 Junie 2021 verkry.]

BRON 2B

Die uittreksel hieronder fokus op die redes waarom die Verenigde State van Amerika (VSA) in 1975 by die Angolese Burgeroorlog betrokke geraak het.

Die Sowjetunie en Kuba het hulle verdediging van die MPLA-regering verskerp. Die Sowjette het hulle ekonomiese hulp uitgebrei, terwyl die Kubane wat aanvanklik ongeveer 15 000 grondtroepe na die streek gestuur het, die getal binne 'n jaar tot amper 36 000 laat styg het.

Amerika se ingryping in Angola is hewig deur verskeie faktore beïnvloed. Eerstens, byna net soos in Vietnam, het Amerikaanse leiers, soos die Minister van Buitelandse Sake, Henry Kissinger, geglo dat 'n kommunistiese oornam in Angola tot 'n domino-effek in die res van suidelike Afrika sou lei. Indien Angola sou val, is daar gevrees dat Rusland, Kuba en, tot 'n mindere mate China, dit sou waag om rewolusie regdeur die Afrika-kontinent na te jaag wat Pan-Afrikanisties en kommunisties van aard sou wees, eerder as nasie-gebaseerd en kapitalisties georiënteerd.

Tweedens, langs die noordelike kusgedeelte van die land was daar enorme olievelde. Nie Amerika óf die Sowjetunie wou hê dat sulke bronne in die ander een se hande moes beland nie. Angolese olie kon beide nasies potensieel ekonomies baat en kon ook help om die koste van militêre operasies in die kontinent te besnoei indien dit in die toekoms sou plaasvind.

Derdens, het die CIA (Amerikaanse Intelligensiediens) gevrees dat die Sowjetunie probeer het om 'n militêre basis in Angola op te rig. Hierdie vrees is op historiese bewyse gebaseer. Die Russe het 'n 1977 'n staatsgreep, gelei deur Angola se voormalige Minister van Binnelandse Sake, Nito Alves, ondersteun. Alhoewel Alves uiteindelik deur Neto na afloop van die Nitisa ('n naam wat aan die volgelinge van Alves gegee is) tereggestel is, het Amerikaanse amptenare geweet dat die Angolese Burgeroorlog as 'n ware bedreiging vir hul belange dwarsoor Afrika gedien het.

[Uit <https://www.atomicheritage.org/history/proxy-wars-during-cold-war-africa>.
Toegang op 6 Junie verkry.]

BRON 2C

Die bron hieronder verduidelik Suid-Afrika se buitelandse beleidsvoorstel aan die FNLA en UNITA om streekstabiliteit te verseker.

Vanuit die staanspoor was die vraag om 'n ooreenkoms met die MPLA te sluit, buite die kwessie. Die publiek was baie sensitief oor enige sinspeling van die verspreiding van kommunistiese invloed – oor die algemeen gestel – in enige deel van Afrika of die Indiese Oseaan.

Die regering in Pretoria het gevolglik 'n reeks tentatiewe voorstelle aan die FNLA en UNITA gemaak om te sien of 'n Angola wat deur een van die twee regeer sou word, die streekstabiliteit en veiligheid wat Suid-Afrika verlang het, kon voorsien. Amptenare van die SAW se militêre intelligensie en die Buro vir Staatsveiligheid (BOSS) het vanaf Februarie 1975 gereeld die hoër range van beide organisasies in Angola en Europa ontmoet.

Beide die FNLA en UNITA was desperaat vir hulp en het gesê wat Suid-Afrika wou hoor: naamlik dat 'n Angola onder hulle beheer deel sou vorm van 'n anti-kommunistiese blok in suidelike Afrika, gebou op die drie pilare van ekonomiese interafhanklikheid, goeie buurmanskap en nie-inmenging in mekaar se sake.

Van deurslaggewende belang was dat beide hulle daartoe verbind het om te weier dat SWAPO militêre aksies vanaf basisse in suidelike Angola kon onderneem. Volgens FJ du Toit Spies (geskiedkundige), het 'dr. Savimbi belowe dat SWAPO-aanvalle op Suidwes-Afrika nie toegelaat sou word nie.' Om nie oorskadu te word nie, het die FNLA gesê dat hulle die SAW sou toelaat om hakkejag-operasies ('hot pursuit operations') teen SWAPO-operateurs tot 80 kilometer binne-in Angola uit te voer. Gevolglik het die regering in Pretoria oor die komende maande beperkte militêre hulp en finansiering aan beide organisasies verskaf.

[Uit *Reassessing South Africa's intervention in the Angolan Civil War, 1975–1976*, *Journal of Cold War Studies*. Summer 2013, Vol. 15, Uitgawe 3 deur J Miller]

BRON 2D

Die foto hieronder is 'n plakkaat met die titel 'ANGOLA: ANOTHER VIETNAM' ('ANGOLA: NOG 'N VIËTNAM'). Dit doen 'n beroep op Suid-Afrika en Amerika om uit die Angolese konflik te onttrek.

[Uit <https://postermuseum.com/products/angola-support-the-mpla>. Toegang op 10 September 2021 verkry.]

SKOP SUID-AFRIKAANSE RASSISME UIT

SKOP AMERIKAANSE RASSISME EN IMPERIALISME UIT

ONDERSTEUN DIE MPLA

VRAAG 3: HOE HET VERSKILLENDE VORME VAN SITSTAKINGS GEDURENDE DIE 1960's TOT DESEGREGASIE VAN OPENBARE GERIEWE IN DIE VERENIGDE STATE VAN AMERIKA BYGEDRA?**BRON 3A**

Die bron hieronder fokus op die redes waarom jong swart Amerikaanse studente in 1960 besluit het om 'n sitstaking by 'n Woolworths-winkel in Greensboro, Noord-Carolina te hou.

Dit was kollegestudente wat die vlam laat herleef het met 'n skynbaar nuwe vorm van nie-gewelddadige konfrontasie (uitdaging) – die sitstaking. ... Vier manlike studente (Ezell Blair Jr., Franklin McCain, Joseph McNeil en David Richmond) van die North Carolina Agricultural and Technical College (A&T) het op 1 Februarie 1960 in Woolworths in die middestad in Greensboro ingestap en op stoele by die winkel se eettaalbank gaan sit. Toe die kelnerinne weier om hulle te bedien, het die studente geweier om te loop. Twee van hulle was lede van die Greensboro National Association for the Advancement of Colored People (NAACP) se jeuggroep wat, ongeduldig oor die stadige pas van skooldesegregasie en die gebrek aan momentum ná die Montgomery-busboikot, geagiteer het (mense aangehits het) om dinge weer aan die gang te kry. Die Youth Council is deur 'n NAACP-amptenaar, Ella Baker, ná 'n besoek aan Greensboro gestig.

Nadat daar geweier is om hulle by Woolworths te bedien, het die vier die volgende dag teruggekeer en hierdie keer het hulle meer as twintig medestudente saamgebring. Die dag daarna het ses-en-sestig studente van Agricultural and Technical (A&T) en ander kolleges en universiteite regdeur die area daar opgedaag. Meer as 'n duisend jong mense was teen die einde van die week by die sitstaking betrokke, wat nie net die inwoners van Greensboro nie, maar ook die res van die Suide en die nasie, geskok het.

Studente in nabygeleë Winston-Salem en Durham het spoedig hul eie betogings gehou. Honderde studente het sitstakings in die middestad van Nashville gehou. Betogings het in Suid-Carolina, Florida en Virginië uitgebreek wat mekaar soos 'n string klappers aan die brand gesteek het. Meer as vyftig duisend mense regoor die Suide het teen April aan die sitstakings in agt-en-sewentig dorpe en stede deelgeneem en meer as twee duisend betogers is in hegtenis geneem.

[Uit *Freedom's Daughters* deur L Olson]

BRON 3B

Die bron hieronder is 'n gedeelte van 'n onderhoud wat in 2015 tussen Joseph Jackson Jr. (leier van die Tougaloo Nege) en skrywer Gabriel San Román van die *Orange County Weekly* in Kalifornië gevoer is. Dit fokus op die interaksie wat op 27 Maart 1961 tussen nege studente van Tougaloo College en die biblioteekamptenare oor hulle sitstaking (lees-staking) by die 'slegs-blankes' Jackson Openbare Biblioteek in Mississippi plaasgevind het.

Joseph Jackson Jr., hulle leier, het die verspreidingstonbank genader. Met sy hart wat vinnig klop het hy 'n boodskap wat hy gememoriseer het, gemompel: 'Mevrou, ek wil weet of julle hierdie filosofieboek het. Ek het dit vir 'n navorsingsprojek nodig.'

'Jy weet jy hoort nie hier nie!' het die biblioteekassistent geskree en die biblioteekdirekteur geroep.

'Kan ek jou help?' het die biblioteekdirekteur gevra, terwyl sy uit haar kantoor gekom het. 'Ons doen navorsing,' het die studente geantwoord.

'Daar is 'n Kleurlingbiblioteek in Millstraat,' het sy gesê. 'Julle is welkom daar.'

Jackson het later berig dat die polisie feitlik onmiddellik die gebou binnegekom en die studente beveel het om die biblioteek te verlaat. Niemand het geroer nie. Die hoof van die polisie het hulle toe in kennis gestel dat hulle almal in hegtenis geneem sou word.

Ses beamptes het die studente in patrolliemotors gesit en by die stasie vir verbreking van vrede aangekla omdat hulle nie die biblioteek verlaat het toe hulle beveel is om dit te doen nie. Hulle is aangekla en in die plaaslike gevangenis aangehou.

Die studente is 'n paar dae later hof toe geneem om verhoor te word. Honderde wit mense het onder 'n groot Konfederasie-vlag 'n paar blokke verder 'n optog deur die strate van die stad gehou. Sowat 100 swart ondersteuners het egter by die hof byeengekom om, wat nou as die 'Tougaloo Nege' bekend gestaan het, te bemoedig.

[Uit *The Orange County Weekly* in Kalifornië deur GS Román]

BRON 3C

Die foto hieronder toon jong swart Amerikaners en wit mense wat op 7 Augustus 1962 aan 'n swem-staking ('swim-in') (om te betoog teen segregasie by swembaddens) by Pullen Park se swembad in Raleigh, Noord-Carolina deelneem. Daar is twee groepe in die agtergrond van die foto, swart Amerikaners wat sit en wit Amerikaners wat eenkant staan.

[Uit <https://davidcecelski.com/2018/07/20/the-color-of-war-part-9-wade-ins-and-swim-ins/>.
Toegang op 4 Augustus 2021 verkry.]

**'N GROEP JONG SWART
AMERIKANERS**

'N GROEP WIT JONGMENSE

BRON 3D

Die bron hieronder brei uit oor hoe nie-gewelddadige sitstakingbetogings in die 1960's tot die desegregasie van geriewe in die Verenigde State van Amerika bygedra het.

Ses maande nadat die sitstakings begin het, het Harris, die bestuurder van die Greensboro Woolworths, finaal ingegesê: Die sitstakings het hom alreeds \$150 000 aan verlore besigheid gekos. Die eettoonbank het op 25 Julie 1960 hul eerste swart kliënte bedien – vier Woolworths-werknemers wat in die winkel se kombuis gewerk het. Die polisie het in sommige stede traangas of brandslange op betogers gebruik. In Jacksonville, Florida, het wit mense deelnemers aan die sitstakings met bylstele en bofbalkolwe aangerand. Maar, teen die einde van die jaar, het integrasie van eettoonbanke in die meeste van die stede in die Suide plaasgevind. Die burgerregtebetogings het nie met 'n koppie koffie by Woolworths geëindig nie ...

President John F Kennedy het op 11 Junie 1963, tydens 'n regstreekse televisieuitsending uit die Ovaal Kantoor, 'n beroep gedoen vir wetgewing wat 'alle Amerikaners die reg sou gee om bedien te word in geriewe wat vir die publiek oop is – hotelle, restaurante, teaters, winkels en soortgelyke instellings'. Sitstakings en optogte, tesame met Kennedy se sluipmoord in 1963, het ondersteuning van die Burgerregtewet van 1964, wat rassesegregasie in openbare geriewe en indiensneming verban het, aangevuur. Kennedy se opvolger, President Lyndon B Johnson, het in Julie 1964 die wet bekragtig.

Daar is deesdae nie meer 'n Woolworths-winkel in die middestad van Greensboro nie – die maatskappy het in 1997 die laaste van hulle winkels in Amerika gesluit. Maar op 1 Februarie 2010, met die 50ste herdenking van die sitstakings, sal die gebou waar die Greensboro-winkel eers was, as die International Civil Rights Center & Museum oopmaak. McCain (een van die vier manlike studente), wat van plan is om die opening by te woon, sê hy sal nooit vergeet hoe hy op 1 Februarie 1960 op die ouderdom van 17 gevoel het nie. 'Ek het nog nooit in my lewe so gevoel nie, deur bloot op 'n stoel te sit,' het hy gesê. 'Dit was die mees bevrydende en die mees suiwerende (skoonmakende) gevoel wat ek nog ooit gehad het – die soort gevoel wat ek nooit weer in my lewe sal hê nie.'

[Uit *The Greensboro Sit-Ins* deur S Bilyeu]

ERKENNINGS

Visuele bronne en ander historiese bewyse is uit die volgende geneem:

Bilyeu, S. 2003. *The Greensboro Sit-Ins* (New York)

Burnet, A. 2006. *Book of Great Speeches* (Chambers Harrap Publishers Ltd)

<https://davidcecelski.com/2018/07/20/the-color-of-war-part-9-wade-ins-and-swim-ins/>
<https://postermuseum.com/products/angola-support-the-mpla>

https://rc-services-assets.s3.eu-west-1.amazonaws.com/s3fs-public/From_military_peace_to_social_justice_The_Angolan_peace_process_Accord_Issue15.pdf

<https://www.atomicheritage.org/history/proxy-wars-during-cold-war-africa>

https://www.cvce.eu/en/obj/cartoon_by_woop_on_implementation_of_the_marshall_plan4october_1947-en-cd3b0171-d6f3-4600-9f8b-f455a1575e14.html

<https://www.history.com/this-day-in-history/soviet-union-rejects-marshall-plan-assistance>

<https://www.history.com/topics/world-war-ii/marshall-plan-1>

Miller, J. *Reassessing South Africa's intervention in the Angolan Civil War, 1975–1976*, *Journal of Cold War Studies*, Summer 2013, Vol. 15, Uitgawe 3. University of Pittsburgh

Olson, L. 2001. *Freedom's Daughters* Scribner (New York)

Román, GS. 2002. *The Orange County Weekly* in Kalifornië